

ÑA LEY CA'À ZAA DERECHO NA YIVI 'NDAVI XI NA YIVI ÑO'O TO'ÒN NOO ÑO'O NUEVO LEON

TITULO NOO

TAKA 'NDÌ ÑAA NANO 'NTIDO'A

CAPÍTULO I VIXI

Artículo 1. Ley yoo kuà tutu candè' ndina, ta 'ndakania loca zaa ña artículo 2 ña ley cano nani Constitución ña no'o Nuevo Leon. Ña cadha caa ca'ntea, coto'a, 'ntacanìa zaa derecho xi cultura'na yivi 'ndavi xi na yivi ño'o to'òn 'ndù ño'o yoo, ta cadhakano'na no 'ndì ño'o nano ì me Nuevo Leon.

Ña kena cuenta dhina na canta'inina 'ndana ca'a me ley yoo zaa caa ta 'ntakonina'mena ña kuna na ño'o 'ndavi a na ño'o to'òn. Derecho ña 'ntakonina'mena kuna na'ndavi a na yivi ño'o to'òn ku kuà ña cua'ana a ña ndì me ño'o a ña ì vixina, 'nta keva cadha mena no ño'ona.

Artículo 2. Keva na canta'ini loka'yoo:

- I. **Na ño'o to'òn:** kuna na yivi 'ndù ño'o vali, na-na kixi me ño'o africano 'ndù me ñicoyo viti. Na ca'a-na na yivi ño'o to'òn xli kuna, na'ndù ta 'ndikonina mena, ta inò to'on ca'a-na, xi inò modo cadhana xi na ño'o to'òn a na-na kixi me ño'o africano, 'nta keva ca'a me fracción yoo.

Me ley yoo, ítala cadha-'ntivia zaa na yivi a na ño'o to'òn na 'ndù a na kixi ì tiempo no ño'o cano Nuevo león.

- II. **Ve'e Consejo Nacional:** ve'e consejo nacional na ño'o 'ndavi, ña ca'a me ley ña instituto nacional ña na ño'o 'ndavi zaa.

- III. **Derecho:** 'ndì derecho na yivi, ña nano a ña ítala'na, kuà:

- a) Derecho 'ndì yivi: 'ndì derecho ña na kakuu xi mena ña ku'na na yivi, 'nta coo derecho yoo okù ca 'nduna.
- b) Derecho ítala'ña mena: 'ndì ña ca'a zaa' me na yivi a ño'o 'ndavi a na yivi ño'o to'òn zaa ña kuna a ña 'ntakonina'mena ña kuna na 'ndavi a na ño'o to'on.

- IV. **Ño'o cano:** No'o cano nani Nuevo Leon.

- V. **Na'ndavi:** ku na yivi 'ndù ño'o vali a ño'o nano, na 'ntakonina mena ña kuna na dhi no dhavaca' yivi. Viti kuna na cha'a yivi no na dha'à, ta kù cadhana coto'na ta dhana'na noo na vali vaxi cua'no zaa ña ño'o 'ndeì ñana xi dhavaca ña kuna keva na o'ndì zaa' ño'o-na, xi cultura'ñaana, xi keva catana xi na ño'o mena, ta xi keva 'ndù'na xi ley ñana xi na comi chiò ì ño'o-na. Na ca'a-na na yivi ño'o 'ndavi xii kuna, na'ndù, ta 'ndikonina mena, ta inò to'on ca'a-na, xi inò modo cadhana xi na ño'o 'ndavi, 'nta keva ca'a me fracción yoo.

Me ley yoo, íta cadha-'ntivia zaa na yivi a na ño'o 'ndavi na 'ndù a na kixi i tiempo no ño'o cano Nuevo león.

- VI. **Ve'e instituto nacional:** Ve'e instituto nacional ña na ño'o 'ndavi 'nda keva ca'a me ley ña ve'e instituto nacional ña na ño'o 'ndavi.
- VII. **Ño'o vali:** 'ndì me ño'o vali ì me no ño'o cano nani Nuevo León.
- VIII. **Na nee' cuenta xi na'ndavi a na yivi ño'o to'òn:** ku'na yivi caximena na caa'na zaa'na, keva na canena cuenta xina 'nda keva cadhana me ño'o mena.
- IX. **Ve'e secretaria:** ve'e na cuenta gobierno nani secretaria ña igualdad xi inclusión.
- X. **Ley me na'ndavi:** ndì me ley na'ndavi a na ño'o to'òn ña ì me noo tutu a ña ca'a mena xi yuu'na ña kena ta ntavina zaana a
- XI. **Keva cadhana costumbre ñaa'na:** Ña 'nta nee' me ley na'ndavi, ta nea keva cadha ì me ño'o 'ndavi a ño'o to'òn.

Artículo 3. Na'ndavi a na ño'o to'òn i derecho mena ña cadha cano'na 'nda keva cadhana xi culturana ta coo'na cadha kini a xixi xina. Dhati na 'ntaconi' me na dhaà nuevoleonesa 'nda keva 'nduna a cashiona ña kuna na'ndavi.

Ndì dhavaca me derecho ñaa'na ña kuna ciudadano o'nd'i zaa ta nan'divi me ley yoo.

Artículo 4. Na'ndavi xi na ño'o to'òn i derecho mena ña canta-na'na keva na o'ndi zaa'na. Na ve'e chiò cano xi dhavaca'na ño'o nano coo' nona cantana chiò keva dhantina zaa na 'ndavia a na yivi ño'o to'òn.

Artículo 5. Na'ndavi a na yivi ño'o to'òn derecho mena ka chinteña'na keva na co'o vaa'na ta cadha 'ntivina derecho ñaa'na.

Artículo 6. Ño'o cano xi dhavaca ño'o vali 'nta-ta nona cadha 'ntivina cavaa'na i ve'e gobierno keva na cane'na cuenta zaa me noo 'ndù me na'ndavi a na ño'o to'òn co-o na teva ca'a to'on 'ndavi a to'on ca'a me na yivi ño'o to'òn na ku chintee' loca' ñà'na.

Artículo 7. Ño'o cano xi dhavaca ño'o vali, noo ku cantana chiò, 'nta-ta noo'na 'ntandukuna modo cadhana keva na xinico'ò me ña zaa'nda me ley yoo, dhati naa cadhacano'na derecho 'ndi me na yivi 'ndavi xi na yivi ño'o to'òn.

TITULO IVI

ZAA DERECHO NA YIVI 'NDAVI XI NA YIVI ÑO'O TO'ÒN

CAPITULO I

ZAA DERECHO ÑA TO'ON CAA'NA, KEVA COSTUMBRENA, XI KEVA DERECHO POLITICO'NA.

Artículo 8. Na'ndavi xi na yivi ño'o to'òn na 'ndù yoo i derecho ña'na cantana keva me costumbrena, 'ndia cadhana keva na o'ndi zaa, dhati derecho ña 'ntakonina' mena a ña 'ntakoni'ñana kuna na 'ndavi a na ño'o to'òn. To'on ca'a na 'ndavi xi na yivi ño'o to'òn i yaviva xi to'on ca'a 'ndi'na keva na cadhana 'ndia xiniño'na a conì'na no ño'o cano 'ndù'na.

Na comi chiò a na ve'e chiò gobierno a 'nta-na yivi na'ku o'kù cadhana dhanti'na zaa na'ndavi a na ño'o to'on.

Artículo 9. Na'ndavi xi na yivi ño'o to'òn i derecho ñaa'na ña cantana to'on ca'a-na xi keva cadhana, dhati keva na cotova'na ña tevana cadhana costumbre'ñana na o'ndi zaa.

Dhata ve'e chiò a ve'e gobierno ña ño'o cano yoo, chintee'na na'ndavi xi na yivi ño'o to'on keva na coto'na, ta canta'na, ta canena cuenta xi me cultura'ñana, canta'vaa na no ño'o 'ndeì no 'ntakuatina a no xini'nana kuì'a ña yìi. Dhati, cata'na xi na'ndavi a na ño'o to'òn keva na 'ntandukuna modo cava'na me ve'e museo na'ndavi.

Artículo 10. Na 'ndavi xi na yivi ño'o to'òn i derecho mena cantiza'na 'nta 'ndioxi coni mena.

Artículo 11. Derecho me na yivi 'ndavi xi na ño'o to'òn dha'taca'tana 'nda dha mena keva na o'tantodhona ta cantaa'na to'on caa'na, modo cadhana xi costumbre'ñana, keva 'ntixina, ya'a xinidho'na, ya'a xitazaa'na, viko cano ño'o-na ta 'ndaka 'ndia cadhana ño'o-na.

Artículo 12. Na'ndavi xi na yivi ño'o to'òn i derecho ñaa'na ña cadhakano'na, cantaa'na, ta caa'na modo candù'na xi na ve'e-na, dho nini ku ino cadha xi taa'na keva ca'a ña me ley cano nani constitución ña ñicoyo, xi dhavaca ley nano ña ca'a zaa derecho 'ndi na yivi dhati constitución ña ño'o cano Nuevo león.

Artículo 13. Cadha cano'na ta 'ntaconina ley ña na cavaa' me na'ndavi xi na yivi ño'o to'òn ño'o-na, keva candù'na xi na vee'na, xi dhavaca na 'ndù xina xi 'ndia xiniño'na keva chintee'na mena keva na o'ndhona cuachi a ta za na n'dhona ku 'ntavi cuachi zaa'na.

Artículo 14. Ley yoo 'ntaconia ta 'nta ca'a zaa derecho na'ndavi xi na ño'o to'òn, keva ku cadhana ña coni mena, keva na'ntaconina mena ña kuna na'ndavi, keva na ku 'ntacaxina na ka coo' mi chiò ño'o-na, nani na o'cadha 'nta-dhanakuna keva nee' me ley cano nani constitución ñicoyo, xi dhavaca ley nano ña ca'a zaa derecho 'ndi na yivi dhati me constitución ña ño'o Nuevo león keva:

- I. Cachi mena keva modo ca'nduna, 'ntadha modo 'ndukuna ca'ndù vaa'na.
- II. Cadha'chiò ve'e chiò ñana xi ley ñaa mena.
- III. Caxi'mena ì na yivi 'ndavi a na ño'o to'òn na ca'a zaa'na 'nda keva cadha'na me ño'o mena, nani zaa mena ichi ña inò na kadha 'ndina.
- IV. Cadha'na cantaa'na ta cadha canona to'on ca'a-na, ña tevana cadhana xi 'ntaka 'ndi ñaa 'ntacono-ña kuna na ño'o 'ndavi;
- V. Coto'na ta 'ntadha vaa'na noo 'ndù-na;
- VI. Ku kee'na a 'ndukuna modo coò ño'o-nteì'ñana;
- VII. Ku kee'na a ni'na 'ndi ñaa zaa na come'chiò ña ño'o cano xi ve'e ña 'ntata na co'o-na; dhati:
- VIII. Ku nina noo 'ntavi zaa'na me ño'o cano.

Artículo 15. Keva cadhana ña coní mena na yivi ño'o 'ndavi xi na yivi ño'o to'òn ì derecho ñana ña caxina ì na yivi ño'o-na, na coní mena, na ca'a zaa'na noo ve'e chiò ño'o nano.

Ndì na ve'e chiò ño'o nano noo 'ndù na 'ndavi xi na yivi ño'o to'òn noo mena ka cava'na ì tanda na yivi kanee chiò 'ntadhavina zaa'na; me ta cano xi dhavaca na ñò ini me ve'e chiò cano cadha 'ntivina ta cadha canona 'ndì modo xi costumbre na'ndavi xi na ño'o to'òn.

Artículo 16. 'Ndì na 'ndavi xi na yivi ño'o to'òn ì derecho'na ña dhanta'ntana 'ndaka 'ndia ña na'ndhona ta toon ña na yaa na'ndhona xi cultura'ñana, ña teva'na, a ña cantizana ña ko na kù nakadhana ì tiempo.

CAPITULO II

ÑA DERECHO COMINA 'NTA DHAKUANA

Artículo 17. Me ño'o cano dhata, ve'e noo dhakuana, 'nta ca'a-na zaa na yivi 'ndavi xi na yivi ño'o to'òn, ku ni'na noo dhakuana taa'na ta cavi'na ta 'ndakata'na xi dhavaca na ño'o 'ndavi, na ca'a ivi to'òn, to'òn mena xi to'òn na dha'à.

Na no'on 'ndavi xi na ño'o to'òn ì derecho'na dhana'ña'nana cavi'na ta taà'na me to'òn 'ndavi mena ta ku ca'a 'ndinona to'òn dha'à.

Artículo 18. Me ño'o cano cadha-'ntivia ña ve'e no dhakuana chavina ta noo dhakua'ona keva na ku ca'a 'ndì mena to'òn-na ta na cadha canona ndì costumbre'ña'na keva na dhakuana 'ndì to'òn ca'a na'ndavi xi na yivo ño'o to'òn. Na nee' cuenta xi no dhakuana 'nta-ta nona ca'a-na ta dhà'nana ña tevana xi to'òn ca'a na'ndavi xi na ño'o to'òn 'ndù me noo ño'o 'nteì 'nduna.

Artículo 19. Me ño'o cano xi ve'e gobierno 'nta-ta cava'na tutu ña dhakua'na ña ca'a zaa 'ndì to'òn ca'a-na, modo nduna, 'ntaka cantiza'na, 'ntadha modo 'nduna xi taa'na, ndia ña teva' na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn, dha ni me tuto ña 'ntanì zaa derecho ñana.

Me ño'o noo 'nduna xi dhavaca ño'o vali 'ntantakata ta-nta ca'a-na zaa taca 'ndì na ño'o ndavi xi na ño'o to'òn keva na ku dhakua'ndina.

Artículo 20. Me ño'o noo 'nduna xi dhavaca ve'e me gobierno 'nta ca'a-na zaa 'ndi na yivi ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn keva na ni'na inò dhiò dhakuana ta inò ni'na ku'na ta'à a ku'na ña'à noo 'ndi no-dhakuana.

Dha ni inò chinte'na na yivi nano na ku ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn keva na cateva'na ta dhantina ñaa dhakua'na, me ño'o noo 'nduna 'ntakata'a xi dhavaca ño'o nano ta ca'a xi ve'e instituto nacional cuenta educación na yivi nano keva na chinteña'na.

Artículo 21. 'ndhaka 'ndi na yivi 'ndavi xi na ño'o to'òn i derecho chinteña'na keva cava'a mena noo candùna dhakua'na. Me ño'o cano no'ndùna 'nta-ta keva'na nona.

Artículo 22. 'ndhaka 'ndi na yivi 'ndavi xi na ño'o to'òn i derecho'na ña 'ndakevana nona 'ndi me programa vaà keva na dhakuana.

CAPITULO III

ÑA DERECHO COMINA 'NTA CADHACHIONA

Artículo 23. Me ño'o no'nduna xi dhavaca ve'e gobierno xi inca na zaà vixi chiò 'nta-ta cadha canona derecho na yivi 'ndavi xi na ño'o to'òn keva na inò ni'na chiò, dha ni ta-kuia chiò nano ta kù 'ndana cadhana inca chiò vaà chaaka, dha ni inò kù kee'na dhiò zaa chiò cadhana, cantañaa'na ta vi coò no cadhachio'na.

Me ño'o cano no'ndùna xi dhavaca na come chiò me ño'o nano cantena' na 'ndakandì na cadha chiò ta kuna na yivi 'ndavi xi na ño'o to'òn ni'na no ku catata'na o'na keva na candù vaà mena xi taa'na.

Me ño'o cano no'ndùna xi dhavaca me na come chiò ño'o nano cantena' na na yivi 'ndavi xi na ño'o to'òn keva na o'ndo 'ntadha na-kuna ta na o'kodocavana derecho ñana.

Artículo 24. Me ño'o cano, dhata i ve'e ña nani secretaria ña trabajo, 'nta ca'a zaa derecho 'ndi na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'on keva dhakuañaà'na cadhachiona, ta 'nta-ca'ania zaa derecho ñana ta cadhachiona.

'nta-tavana me programa yoo keva no 'ndukuna 'ntadha modo ni'na ña takuna xi 'ntaka 'ndia ña xiniño'na.

Artículo 25. Me ño'o cano no'nduna xi dhavaca ño'o vali canta'na ña vi candù na vali ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn ta 'ntaka' zaa'na no ñoo'na cadhachiona ña inò na cadhana xina 'nta keva cachi me ley 'nta cadhachiona. Ta dha ni, 'nta-ca'a zaa'na ta cadhachiona ve'e-na ña kà na antacono'co'a ña dhakuana.

Artículo 26. 'nta na yivi nakù ku ca'a cuachina zaa'na no na comichiò tà ì na ño'o 'ndavi a na ño'o to'òn, tà no cadhachiona ko vaà cadhana xina a ta ko cadha inò'na xina a ta nee' noò-ñana a ta cadhana chiò ve'he no takue'na a tan a ya'hà hora cadhachiona a ta taxintati'ñana a ta ko-conina 'ndikevana tutu vaà-ñana, a ta ko-coni chavi'ñana, a 'ndì ña cadha xixina xi derechona.

Me na comichiò no'nduna, me no zandana chiò, chintena' na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn keva yachi na ca'a cuachina zaa'na ta cativiña'na ta ìa 'ndona.

CAPITULO IV

ÑA DERECHO COMINA CO'O VAÀ'NA

Artículo 27. Na'ndavi xi na ño'o to'òn ì derechona nì'na no catata'na xi na coo'va xinintonina tà ni ku 'ndivina nì'na ñaa zaa gobierno ta na o'ka-nee noò ñana, ta ca'a-na to'on mena xina ta o'dhani 'nta ñana, ta cava'na ì modo na chinteña'na noo internet.

Artículo 28. Me ño'o cano xi dhavaca no'o no'ndù na yivi ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn 'nta ca'a-na keva nan ta cano ta o'ndì zaa tata 'ndavi, cava'na no ku cadhatata 'ndavina. Ddhati, dhavaca na ve'e gobierno chinteña'na keva na dhanà'ñana 'ntadha cadhana dhataca'na ta 'ndacaxina yuku ña ku tata 'ndavi, nani na cadhantivi'na keva cachi me ley. Dhani, 'ndukuna chaka'na tà dha'naà chaka'na me na teva catata 'ndavi keva na canta'a locana no'nduna.

Artículo 29. Taka 'ndì me tata 'ndavi ña teva na yivi ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn vi co'o noo cadhana ta na ka-koia inca modo noo tata na yivi. Dho ni a'yoo ko'coni cacha ña 'ndì ña 'nta-ta kadha na comichiò ño'o cano ña kevata noo catata'na.

Artículo 30. Me ño'o cano no'ndù na 'ndavi xi na yivi ño'o to'òn 'nta'tà noo'na chinteña'na keva na kaxaà vaà'na, 'nta'tà vaà loca cadhana xi'a vali.

CAPITULO V

ÑA DERECHO COMINA ZAA ÑO'O-NDEÌ, SERVICIO XINI'ÑONA XI NO'NDUNA

Artículo 31. Me ño'o cano xi dhavaca ño'o vali 'nta'tà noo'na cava'na ta chintena na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'on keva na coo' ì ño'o-ndeì noo co'o ve'e no candù'na. Keva ku cadhana 'ndukuna ì modo chintè' ñana ta keva ca'a me ley.

Artículo 32. Me ño'o cano xi dhavaca ño'o vali no'ndù na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn chinte'ñana keva yachi ku co'o ì ño'o-ndeì'na noo cavana a dhantava'na ve'e-na.

Artículo 33. Me ño'o cano xi dhavaca ño'o vali no'ndù na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn 'nta'tà noo'na cava'na ì modo chinteña'na keva na coò ña xiniño' yachi'na tatòn takuì, no yaà takui kini ta nakayi ñoo noo'na xi dhavaca xini'ñona no keva candù'vaa'na.

Artículo 34. Me ño'o cano xi dhavaca ño'o vali no'ndù na'ndavi xi na ño'o to'òn 'ntakatana xi dhavaca ve'e no'ndù 'ndì ña zaa ño'o-ndeì inò 'ntatòna keva 'ndukuna modo canta'na no'ndu ta na ò'ndì za'a.

CAPITULO VI

ÑA CA'A ZAA MODO CA'A-XITANA

Artículo 35. Na yivi 'ndavi xi na ño'o to'òn comina derecho'na coò modo tatòn xi tana'na xi to'on mena. Me ño'o cano xi dhavaca na comichiò nano ta'tà noo'na chinte'ñana keva na cantivia.

Artículo 36. Me ño'o cano xi dhavaca ño'o vali, dhata ve'e ña comia zaa comunicación 'nta ca'a tato'à zaa modo 'nduna, kadhana xi to'on ca'a-na 'ndavi xi na ño'o to'òn, ta canea cuenta zia yoò:

- I. 'Ndakonina ña 'ndù cua'a ño'o 'ndavi.
- II. Keva cantivi derecho'na ca'a-na ta canta'inina ta 'ntatò xì tana; dhati:
- III. Ña cadha canona derecho comi na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn.

Artículo 37. Na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn comina derecho ña 'ntadaza to'on keva canta'inina zaa ley, dani ku canta'inina 'nta programa, xi ña xiniño'na ño'o-na, xi to'òn ca'a mena.

Artículo 38. Ña ño'o 'ndavi xi na yivi ño'o to'òn 'nta-tà noo'na 'ntakonina derecho na xia 'nta-tà cadhana, dhini ñoò ña ca'a tà cadhachiona, modo takuna, modo ku dhakua'na xi modo catata'na.

CAPITULO VII

ÑA CA'A ZAA CONSULTA

Artículo 39. 'ndaka 'ndì na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn comina derecho ña 'ntakatona a ntakatoña'na zaa ìa 'ndakuini na ño'o cano cadhana, ntadhaka kuìà ì ñaa vaà a ìa ko' vaa ña'ndona no'ndùna.

Me ño'o cano xi dhavaca ño'o vali nini 'ntakatona me na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn zaa ìa 'ndukuna cava'na, 'ndukuna modo vaa cadhana, ta 'ntataka na ca'a zaa'na, keva na 'ntikena to'òn ca'a-na.

CAPITULO VIII

ÑA CA'A ZAA REGISTRO CIVIL

Artículo 40. Me ño'o cano 'ntatakataà xi dhavaca na comi chiò ño'o vali, ta'tà cadhana ivi tanta no kuìà keva na ku coo'na ve'e registro civil na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn.

Me na cadhachiò ve'e registro civil nini ko ì na ca'a to'òn na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn ta na kù taa'na ta ca'a-na to'òn dha keva na ku chinteña'na noo 'nte tutu'na.

Artículo 41. Me ño'o cano no'ndùna 'ntakatana xi ño'o no na kaku me na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn keva chinteña'na ña yachi cadhana ña xiniño'na ta tavana acta'na.

TITULO ONI
ÑA CA'A ZAA NINA JUSTICIA
CAPITULO Ì VIXI

Articulo 42. Ta no'ntavi zaa ì na yivi ño'o 'ndavi a ño'o to'òn zaa ìa ña na cadhana, ta ì juicio zaa'na nini co'o ì ta teva ley ca'a zaa'na, 'nta'tà co'o ì ta teva to'on ca'a mena keva chinteña'ta. Me ta ca'a to'on mena ku chinteva' ñata noo internet, keva na cantivi ndi no justicia zaa'na.

Me ta nano 'ndù ve'e justicia catoni'inita zaa na 'ntidho me cuachi ta kuna na ño'o 'ndavi a na ño'o to'òn.

Articulo 43. Na yivi ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn ì derecho'na 'ntavi yachi zaa'na tà vi 'ntavi zaa'na, ña 'ndho ño'o-na a ña 'ndho ì vixi mena, keva vi na cantivi 'ndia.

Articulo 44. Ta 'ntavi za'a ì na yivi 'ndavi a na ño'o to'òn ta-ta ko vaa ì tutu ca'a zaa'na me ta nano 'ndù ve'e justicia ku catoni'inita zaa'na ta 'ntadhavata tutu'na keva 'ntavi vaa zaa'na, nani zante'ta ña cantivi derecho'na.

Articulo 45. Ta ì na yivi ño'o 'ndavi xi ì na yivi ño'o to'òn 'ndakana ì ve'e zanta'na cuachi'na ta-ta ko modo chinteña'na keva chintena mena 'nta na kee'na.

Ña programa chintena yoò ta'tà cadha cano'a to'on ca'a-na xi costumbre'ñana.

Articulo 46. Ña ve'e nani instituto ña defensoría publica ña nuevo león cava'na ì modo dhana'na na teva ley ca'a zaa 'ndi na yivi keva na canta'inina ña derecho comi na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn.

TITULO COMI
ÑA CAA ZAA ÑA SISTEMA ÑA INFORMACION NA 'NDAVI XI NA ÑO'O TO'ÒN.
CAPITULO Ì VIXI

Articulo 47. Me ño'o cano xi ña ve'e secretaria, cavana ta dhakakana ì ña nani sistema ña información na ño'o 'ndavi xi na ño'o to'on, ta 'ndakata'na xi dhavaca

ve'e nano xia lo'o, keva na 'ntaconina 'ndi keva kuna, ta 'ntakana, cultura'ñana, ta keva 'ndona, keva na cava'na ta cotondhona modo tavanena ña 'nta ca'a zaa'na, ta cadhantivina ña co'o 'ndi'na na ca'a zaa na'ndavi xi na ño'o to'òn.

Artículo 48. Me sistema yoo dhina cane'a ña: kivi me ño'o no cachi mena no ku'na, ndi dato ño'o no cachi mena no ku'na, to'on 'ndavi ca'a-na a to'on na ño'o to'òn, modo 'nduna ño'o'na, ley comi mena ño'o-na, ña nacadhana xi cultura'ñana. 'ndi me sistema yoo 'ntazaa keva na cantà iniò mea ku kuia yoo.

Artículo 49. 'nta nantacano'a me sistema yoo cadhachò na ve'e secretaria ta'ta cante'a ndi me'a ca'a ña ley general ña transparencia xi ña acceso ña información pública, dhati xi ña ley ña transparencia xi acceso ña información ña ño'o Nuevo león.

TITULO O'Ò

ÑA CA'A ZAA ÑA 'NTACATA'A XI DHAVACA VE'E NANO

CAPITULO Ì VIXI

Artículo 50. 'nta keva ca'a me ley ña instituto nacional ña ño'o 'ndavi xi dhavaca ley, me ño'o cano xi 'ndi ño'o vali, noo zantana chiò, 'nta'ta noo'na cava'na me modo cantaa'na ta coto'na 'ndi me derecho na yivi ño'o 'ndavi xi na ño'o to'òn keva na chinteña'na co'o vaa'na noo 'nduna.

Me ño'o cano xi dhavaca ño'o vali, noo zantana chiò, 'nta'ta noo'na cata'na ta cadhachiona xi ve'e instituto nacional ña ño'o 'ndavi xi ña consejo nacional ña ño'o 'ndavi.